

Monika Utzig

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

WPLYW DOCHODU BIEŻĄCEGO I PERMANENTNEGO NA KONSUMPCJĘ W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Celem opracowania było zbadanie, czy poziom konsumpcji w krajach Unii Europejskiej jest determinowany przez dochód bieżący czy permanentny. Przeanalizowano zależność pomiędzy bieżącą konsumpcją a dochodem bieżącym i poprzednich okresów na podstawie rocznych danych makroekonomicznych z 27 krajów Unii Europejskiej, obejmujących okres 1995-2009. Przeprowadzona analiza pokazuje, że konsumpcja jest determinowana przez bieżący dochód rozporządzalny w siedmiu spośród badanych krajów, podczas gdy dochód permanentny wpływa na konsumpcję w 19 badanych krajach. Na podstawie oszacowań funkcji konsumpcji określono również funkcje dochodu permanentnego.

Słowa kluczowe: dochód permanentny, konsumpcja, kraje Unii Europejskiej.

1. Wstęp

Wysokość wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych zależy od osiągniętych przez nie dochodów. Zależność ta istnieje zarówno w odniesieniu do indywidualnych gospodarstw domowych, jak i danych makroekonomicznych. Zgodnie z teorią dochodu permanentnego Friedmana bieżąca konsumpcja zależy nie od dochodu bieżącego, ale od takiego, który jest przez konsumenta postrzegany jako stały.

Celem niniejszego opracowania jest zbadanie na podstawie danych makroekonomicznych, czy konsumpcja w krajach Unii Europejskiej zależy wyłącznie od dochodu bieżącego, czy też na jej wysokość wpływa dochód z poprzednich lat, będący odzwierciedleniem niezmiennej części dochodu.

Postawiono hipotezę badawczą mówiącą, że badane kraje różnią się pod względem tego, czy realizowany w nich poziom konsumpcji zależy od dochodu bieżącego czy permanentnego.

Badanie zostało przeprowadzone na podstawie danych rocznych Eurostatu z lat 1995-2009. Zakres podmiotowy pracy obejmuje 27 krajów Unii Europejskiej.

2. Teorie konsumpcji

W literaturze przedmiotu przytaczanych jest wiele różniących się od siebie definicji konsumpcji. Niekiedy wyodrębniane są trzy ujęcia konsumpcji, a mianowicie¹:

- konsumpcja jako akt społeczny,
- konsumpcja jako proces społeczny,
- konsumpcja jako sfera reprodukcji społecznej.

Konsumpcja jako akt społeczny jest bezpośrednim aktem zaspokojenia konkretnej potrzeby człowieka poprzez zużycie określonego dobra materialnego lub usługi. Ponieważ taki akt zaspokajania określonej potrzeby jest krótkotrwały, nieuniknione jest odnowienie się zaspokojonej wcześniej potrzeby po upływie pewnego czasu i pojawienie się konieczności ponownego jej zaspokojenia. Konsumpcja jako proces społeczny jest zespołem zachowań obejmujących uświadomienie i ocenę potrzeb, decyzje ich zaspokojenia oraz zachowania zmierzające do pozyskania środków ich zaspokojenia. Ujęcie konsumpcji jako sfery reprodukcji społecznej związane jest z podejściem makroekonomicznym. Faza konsumpcji kończy proces gospodarowania, gdyż wytworzone dobro znalazło użytkownika, zaspokojeniu potrzeb którego ma służyć².

W literaturze przedmiotu konsumpcja często określana jest jako szereg działań mających na celu zaspokojenie różnych bieżących potrzeb ludzkich. J. Szczepański definiował ją jako „złożony proces działań i zachowań człowieka, który zmierza do pośredniego i bezpośredniego zaspokojenia potrzeb”³. W niniejszym opracowaniu konsumpcja będzie rozpatrywana w ujęciu makroekonomicznym.

J.M. Keynes był autorem pierwszych szczegółowych analiz makroekonomicznych dotyczących zjawiska konsumpcji. Uważał on, że realizowany przez gospodarstwa domowe poziom konsumpcji zależy przede wszystkim od wysokości dochodu dyspozycyjnego. Wyróżnił jednak wiele innych elementów wpływających na konsumpcję, wśród których można wymienić⁴:

- zmiany jednostki płac,
- zmiany różnicy między dochodem a dochodem netto,
- niespodziewane zmiany w wartościach kapitałowych,
- zmiany stopy procentowej będącej podstawą do wyznaczania wartości pieniądza w czasie,
- zmiany polityki fiskalnej,

¹ Cz. Bywalec, *Konsumpcja w teorii i praktyce gospodarowania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 14.

² Tamże, s. 14.

³ J. Szczepański, *Konsumpcja a rozwój człowieka. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*, PWE, Warszawa, 1981, s. 134.

⁴ M. Doszyń, *Analiza skłonności do konsumpcji dla poszczególnych rodzajów gospodarstw domowych w Polsce w latach 1993–2002*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 394, Prace Katedry Ekonometrii i Statystyki nr 15, Szczecin 2004, s. 52.

- zmiany w przewidywaniach co do relacji obecnego i przyszłego dochodu,
- kategorie subiektywne, takie jak: ostrożność, przezorność, wyrachowanie, poprawa stopy życiowej, niezależność gospodarcza, przedsiębiorczość, duma i skąpstwo.

Funkcje konsumpcji, badające zależność poziomu konsumpcji realizowanej przez gospodarstwa domowe od różnych czynników, wielokrotnie były przedmiotem badań makroekonomicznych. Analizując funkcje konsumpcji najczęściej, za punkt wyjścia przyjmuje się postać zaproponowaną w 1936 r. w *Ogólnej teorii zatrudnienia, procentu i pieniądza* przez J.M. Keynesa⁵, zgodnie z którą wydatki konsumpcyjne gospodarstw domowych składają się z dwóch części: konsumpcji autonomicznej, realizowanej bez względu na poziom osiąganego dochodu, oraz konsumpcji uzależnionej od dochodu rozporządzalnego. Zaproponowaną przez Keynesa funkcję konsumpcji można zapisać jako:

$$C = a + cY_d,$$

gdzie:

C – wydatki konsumpcyjne gospodarstw domowych,

a – konsumpcja autonomiczna,

Y_d – dochód rozporządzalny,

c – krańcowa skłonność do konsumpcji.

Zaproponowana przez Keynesa funkcja konsumpcji była krytykowana w późniejszym okresie za niedostateczne odwzorowanie faktycznych zależności występujących w gospodarce⁶. Lucas zauważył, że zarówno krańcowa skłonność do konsumpcji, jak i konsumpcja autonomiczna zmieniają się wraz z dostosowywaniem konsumpcji maksymalizującego użyteczność podmiotu do zmieniających się warunków gospodarczych, w rezultacie w dłuższym okresie model nie będzie zawierał stałej⁷. Racjonalne jednostki gospodarujące dostosowują bieżące decyzje konsumpcyjne do zmian dochodu rozporządzalnego, zatem krańcowa skłonność do konsumpcji zmienia się w czasie. Badania przeprowadzone w oparciu o dane pochodzące ze Stanów Zjednoczonych pokazały, że zarówno w przypadku konsumpcji ogółem, jak i konsumpcji dóbr nietrwałych i usług długookresowa krańcowa skłonność do konsumpcji jest wyższa niż krótkookresowa. Odwrotną zależność zauważono w przypadku dóbr trwałych: długookresowa krańcowa skłonność do konsumpcji okazała się niższa niż krótkookresowa⁸.

⁵ J.M. Keynes, *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

⁶ R.E. Hall, J.B. Taylor, *Makroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 256.

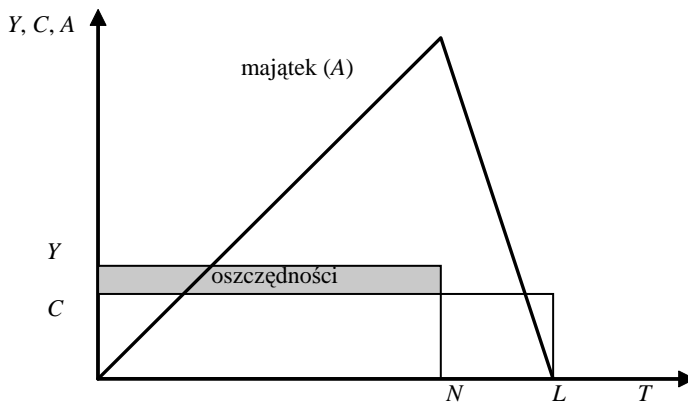
⁷ B. Snowdown, H.R. Vane, *Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham (UK), Northampton (USA) 2005, s. 265.

⁸ R.E. Hall, J.B. Taylor, wyd. cyt., s. 259-260.

Rozszerzeniem modelu konsumpcji Keynesa o oczekiwania dotyczące przyszłego dochodu są ukierunkowane na przyszłość teorie konsumpcji, spośród których powszechnie akceptowane są powstałe w latach 50. XX wieku teoria cyklu życia F. Modiglianiego i teoria dochodu permanentnego M. Friedmana⁹.

F. Modigliani w teorii cyklu życia zakładał, że ludzie dążą do utrzymania poziomu konsumpcji na względnie stałym poziomie podczas trwania całego życia. W szczególności dokonują oszczędności w okresie aktywności zawodowej z przeznaczeniem na sfinansowanie konsumpcji w okresie emerytalnym. W teorii Modiglianiego indywidualna konsumpcja zależy od bieżącego dochodu oraz zgromadzonego wcześniej majątku, zależność ta występuje również po zagregowaniu konsumpcji dla całej gospodarki.

Poziom konsumpcji w zależności od wysokości dochodu w okresie pracy zarobkowej, długości tego okresu i planowanego czasu pozostawiania na emeryturze przedstawiono na rys. 1.



Rys. 1. Konsumpcja, dochody, oszczędności i majątek w modelu cyklu życia Modiglianiego

Źródło: F. Modigliani, *Life Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations*, "American Economic Review" 1986, vol. 76, no. 3, s. 300.

Osoba, która w okresie pracy otrzymuje dochód rozporządzalny w wysokości Y , pracuje N lat i zamierza pozostawać na emeryturze przez $(L-N)$ lat, planuje swoją konsumpcję na takim samym poziomie C w okresie pracy i w czasie pozostawiania na emeryturze¹⁰.

Przedstawiony model opiera się na założeniu, że jednostka podejmuje decyzje dotyczące poziomu konsumpcji wyłącznie w oparciu o własne dochody. W szczególności nie bierze się pod uwagę możliwości otrzymania spadku ani pozostawienia

⁹Tamże, s. 260-261.

¹⁰F. Modigliani, *Life Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations*, "American Economic Review" 1986, vol. 76, no. 3, s. 300.

spadku dla przyszłych pokoleń. Nie uwzględnia się również istnienia systemu emerytalnego, zakładając, że jakiegokolwiek środki przeznaczone na finansowanie konsumpcji po zakończeniu okresu aktywności zawodowej będą pochodzić wyłącznie z prywatnych oszczędności.

Model Modiglianiego wyjaśnia zróżnicowanie krańcowej skłonności do konsumpcji w długim i krótkim okresie. W krótkim okresie posiadany majątek pozostaje na stałym poziomie, zatem konsumpcja zależy wyłącznie od bieżącego dochodu, tak jak to zostało przyjęte w teorii Keynesa. W długim okresie majątek rośnie wraz z dochodem, a przeciętna skłonność do konsumpcji pozostaje stała.

W teorii permanentnego dochodu M. Friedmana poziom konsumpcji pozostaje względnie stały nawet wtedy, gdy dochód rozporządzalny w krótkim okresie ulega wahaniom. Wzrost dochodu, który nie zostanie uznany za trwały, nie przełoży się na zwiększenie konsumpcji. Zgodnie z teorią Friedmana przejściowy wzrost dochodu w całości zostanie zaoszczędzony. Dopiero wzrost dochodu, który zostanie uznany za permanentny, przełoży się na zwiększenie poziomu konsumpcji. Zaproponowana przez Friedmana funkcja konsumpcji może zapisana jako¹¹:

$$C = bY_p,$$

gdzie:

C – wydatki konsumpcyjne,

Y_p – permanentny dochód rozporządzalny,

b – krańcowa skłonność do konsumpcji z dochodu permanentnego.

Permanentny dochód rozporządzalny szacowany jest najczęściej jako średni dochód z ostatniego okresu. Może być on również określony jako suma dochodu poprzedniego i części zmiany dochodu, która nastąpiła w bieżącym okresie. W modelu Friedmana konsumpcja jest proporcjonalna do dochodu permanentnego. Założenie to jest spójne z teorią cyklu życia, jeżeli potraktuje się dochód tymczasowy jako zmiany majątku, a dochód permanentny jako zmiany dochodu. Wówczas krańcowa skłonność do konsumpcji z dochodu jest wysoka, a krańcowa skłonność do konsumpcji z majątku niska.

3. Wpływ dochodu bieżącego i permanentnego na konsumpcję

Wpływ dochodu bieżącego i stałego na poziom realizowanej konsumpcji został zbádany w oparciu o roczne dane makroekonomiczne Eurostatu obejmujące 27 krajów Unii Europejskiej. Za podstawowy zakres badawczy przyjęto lata 1995-2009. Do analizy wykorzystano następujące zmienne:

¹¹ R.E. Hall, J.B. Taylor, wyd. cyt., s. 272.

- C – wydatki na konsumpcję finalną gospodarstw domowych i niekomercyjnych instytucji działających na rzecz gospodarstw domowych w milionach euro, wyrażone w cenach stałych z 2000 r.
- Y – dochód rozporządzalny netto wyrażony w milionach euro, przeliczony indeksem cen towarów i usług konsumpcyjnych dla każdego z krajów, w celu użycia wielkości wyrażonej w cenach stałych z 2000 r.

W niniejszym opracowaniu podjęto się zbadania, czy poziom konsumpcji w krajach Unii Europejskiej uzależniony jest od dochodu bieżącego czy permanentnego. W tym celu dla każdego kraju określono wyjściową funkcję konsumpcji postaci:

$$C = a + b_0 Y_0 + b_1 Y_{-1} + b_2 Y_{-2},$$

gdzie:

- C – wydatki konsumpcyjne,
- Y_0 – bieżący dochód rozporządzalny,
- Y_{-1} – dochód rozporządzalny w roku poprzednim,
- Y_{-2} – dochód rozporządzalny dwa lata temu,
- a, b_0, b_1, b_2 – parametry funkcji konsumpcji.

Wyjściowe funkcje konsumpcji dla poszczególnych krajów Unii Europejskiej zostały oszacowane klasyczną metodą największych kwadratów (MNK). W kolejnym kroku usunięto z modelu zmienne nieistotne statystycznie, przyjmując jako poziom istotności $\alpha = 0,05$. Brak istotności statystycznej parametru b_1 oraz b_2 świadczy o tym, że konsumpcja w danym kraju nie zależy od dochodu permanentnego, a jest determinowana wyłącznie przez bieżący dochód rozporządzalny. Z kolei istotny statystycznie parametr b_1 lub b_2 wskazuje na to, że w danym kraju podstawą do podejmowania decyzji konsumpcyjnych jest dochód permanentny. Postać funkcji dochodu permanentnego determinującego konsumpcję w tych krajach, w których okazał się on istotny statystycznie, została określona w ostatnim kroku.

W tab. 1 zamieszczono oszacowania przyjętej wyjściowej funkcji konsumpcji w poszczególnych krajach Unii Europejskiej. Poniżej oszacowań poszczególnych parametrów w nawiasach podano p -value, czyli prawdopodobieństwo, że dany parametr jest nieistotny statystycznie. Informacje o innym niż podstawowy zakres czasowy badania (1995-2009) zamieszczono w wierszu „Uwagi”.

Tabela 1. Oszacowania wyjściowej funkcji konsumpcji dla krajów Unii Europejskiej

Kraj	a	b_0	b_1	b_2	Skorygowany R^2	Uwagi
Belgia	8806,9 (0,024)	0,213 (0,000)	0,272 (0,002)	0,107 (0,042)	0,995	
Bułgaria	-1817,2 (0,011)	0,991 (0,000)	-0,226 (0,464)	0,153 (0,471)	0,991	
Czechy	-4325,9 (0,074)	0,328 (0,048)	0,149 (0,628)	0,297 (0,193)	0,981	
Dania	14916,2 (0,018)	0,331 (0,036)	0,231 (0,457)	-0,062 (0,771)	0,953	
Niemcy	570303 (0,003)	0,242 (0,254)	-0,197 (0,638)	0,329 (0,349)	0,627	
Estonia	-1025,8 (0,000)	0,668 (0,000)	0,419 (0,004)	-0,248 (0,008)	0,998	
Irlandia	2927,4 (0,019)	0,223 (0,001)	0,315 (0,010)	0,093 (0,166)	0,997	
Grecja	-41948,1 (0,042)	0,666 (0,051)	0,130 (0,772)	0,353 (0,371)	0,970	2000-2009
Hiszpania	-16567,6 (0,107)	0,447 (0,007)	0,479 (0,133)	-0,196 (0,314)	0,996	
Francja	-280539 (0,000)	0,606 (0,001)	-0,255 (0,266)	0,535 (0,003)	0,994	
Włochy	-71824 (0,199)	0,245 (0,049)	0,203 (0,267)	0,301 (0,050)	0,962	
Cypr	-2319,8 (0,002)	0,406 (0,102)	0,281 (0,248)	0,345 (0,161)	0,963	
Łotwa	191,2 (0,366)	0,817 (0,000)	0,212 (0,198)	-0,295 (0,027)	0,992	
Litwa	-1281,3 (0,001)	0,763 (0,000)	-0,299 (0,133)	0,418 (0,038)	0,997	
Luksemburg	2746,3 (0,655)	-0,219 (0,720)	0,333 (0,703)	0,278 (0,660)	0,863	1995-2001
Węgry	-8442,4 (0,000)	0,650 (0,001)	0,469 (0,077)	-0,228 (0,137)	0,993	
Malta	brak danych					
Holandia	62592,4 (0,007)	0,190 (0,159)	0,164 (0,416)	0,062 (0,660)	0,875	
Austria	21084,6 (0,000)	0,284 (0,007)	0,113 (0,484)	0,153 (0,348)	0,982	
Polska	2961,8 (0,4546)	0,779 (0,002)	-0,858 (0,038)	0,827 (0,003)	0,991	
Portugalia	-10423,3 (0,668)	-0,086 (0,878)	0,381 (0,589)	0,600 (0,176)	0,834	
Rumunia	-16038,1 (0,021)	0,520 (0,220)	0,154 (0,668)	0,409 (0,387)	0,990	1999-2007

Słowenia	2574,7 (0,000)	0,335 (0,000)	0,112 (0,490)	0,103 (0,441)	0,994	
Słowacja	-1980,1 (0,057)	0,592 (0,001)	-0,126 (0,617)	0,382 (0,109)	0,976	
Finlandia	-3430,6 (0,637)	0,242 (0,156)	0,157 (0,643)	0,278 (0,294)	0,935	
Szwecja	6474,6 (0,476)	0,423 (0,003)	-0,236 (0,370)	0,370 (0,093)	0,961	
Wielka Brytania	-61988,1 (0,195)	0,641 (0,000)	-0,152 (0,634)	0,306 (0,296)	0,991	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Tabela 2. Oszacowania funkcji konsumpcji dla krajów Unii Europejskiej po usunięciu zmiennych statystycznie nieistotnych

Kraj	a	b_0	b_1	b_2	Skorygowany R^2
Belgia	8806,9	0,213	0,272	0,107	0,995
Bułgaria	-1381,5	0,887	X	X	0,989
Czechy	-4804,2	0,389	X	0,395	0,977
Dania	15514,8	0,496	X	X	0,963
Niemcy	477504	0,419	X	X	0,731
Estonia	-1025,8	0,668	0,419	-0,248	0,998
Irlandia	3378,2	0,166	0,0458	X	0,997
Grecja	-41220,9	0,670	X	0,449	0,975
Hiszpania	-16902,8	0,545	0,188	X	0,997
Francja	-268637	0,480	X	0,395	0,993
Włochy	-74458,2	0,343	X	0,447	0,960
Cypr	-2299	0,942	X	X	0,954
Łotwa	93,4	0,903	X	-0,151	0,992
Litwa	-958,9	0,704	X	0,138	0,996
Luksemburg	-292,4	X	X	0,611	0,713
Węgry	-8068	0,885	X	X	0,991
Holandia	24696,7	0,513	X	X	0,906
Austria	20845,1	0,303	X	0,251	0,983
Polska	2961,8	0,779	-0,858	0,827	0,991
Portugalia	-5871,3	X	X	0,853	0,858
Rumunia	-9131,3	0,894	X	X	0,986
Słowenia	2549,4	0,323	0,225	X	0,995
Słowacja	-1744,9	0,550	X	0,282	0,978
Finlandia	-3533,4	0,291	X	0,389	0,940
Szwecja	10712,7	0,343	X	0,193	0,961
Wielka Brytania	-70229,1	0,621	X	0,175	0,991

Źródło: jak w tab. 1.

Tabela 3. Funkcje dochodu permanentnego

Kraj	Funkcja dochodu permanentnego
Belgia	$0,36 Y_0 + 0,46 Y_{-1} + 0,18 Y_{-2}$
Czechy	$0,50 Y_0 + 0,50 Y_{-2}$
Estonia	$0,80 Y_0 + 0,50 Y_{-1} - 0,30 Y_{-2}$
Irlandia	$0,78 Y_0 + 0,22 Y_{-1}$
Grecja	$0,60 Y_0 + 0,40 Y_{-2}$
Hiszpania	$0,74 Y_0 + 0,26 Y_{-1}$
Francja	$0,55 Y_0 + 0,45 Y_{-2}$
Włochy	$0,43 Y_0 + 0,57 Y_{-2}$
Łotwa	$1,20 Y_0 - 0,20 Y_{-2}$
Litwa	$0,84 Y_0 + 0,16 Y_{-2}$
Luksemburg	Y_{-2}
Austria	$0,55 Y_0 + 0,45 Y_{-2}$
Polska	$1,04 Y_0 - 1,15 Y_{-1} + 1,11 Y_{-2}$
Portugalia	Y_{-2}
Słowenia	$0,59 Y_0 + 0,41 Y_{-1}$
Słowacja	$0,66 Y_0 + 0,34 Y_{-2}$
Finlandia	$0,43 Y_0 + 0,57 Y_{-2}$
Szwecja	$0,64 Y_0 + 0,36 Y_{-2}$
Wielka Brytania	$0,78 Y_0 + 0,22 Y_{-2}$

Źródło: jak w tab. 1.

Ze względu na dostępność danych obliczenia zostały przeprowadzone na podstawie krótszego niż 1995-2009 zakresu czasowego dla trzech krajów (Grecja, Luksemburg, Rumunia). Ze względu na brak danych nie przeprowadzono oszacowań funkcji konsumpcji dla Malty.

Skorygowany współczynnik determinacji dla wyjściowych modeli przyjmował bardzo wysokie wartości, co świadczy o bardzo dobrym dopasowaniu modeli do danych empirycznych. R^2 poniżej 90% występował tylko dla Niemiec (63%), Luksemburga (86%), Holandii (87%) oraz Portugalii (83%).

W tab. 2 zamieszczono oszacowania funkcji konsumpcji dla krajów UE po usunięciu zmiennych nieistotnych statystycznie. Przyjęto poziom istotności $\alpha = 0,05$, zmienne usuwano kolejno, rozpoczynając od tych o największej wartości p -value. Stałą pozostawiano w modelach ze względu na możliwość interpretacji współczynnika determinacji R^2 . Usunięte z modeli zmienne oznaczono w tabeli znakiem „X”.

Na podstawie zamieszczonych w tab. 2 oszacowań parametrów funkcji konsumpcji można stwierdzić, że w niektórych spośród badanych krajów Unii Europejskiej konsumpcja determinowana jest wyłącznie przez bieżący dochód rozporządzalny (Bułgaria, Dania, Niemcy, Cypr, Węgry, Holandia, Rumunia), w pozostałych zależy od dochodu permanentnego. Dla krajów, w których na wysokość realizowanej konsumpcji wpływa dochód uznany za stały, określono postaci funkcji dochodu permanentnego. Założono, że dochód permanentny jest średnią ważoną z istotnych

statystycznie dochodów bieżących i z poprzednich okresów, przy czym suma wag wynosi 1. Funkcje dochodu permanentnego w poszczególnych krajach określone na podstawie przeprowadzonych badań zamieszczono w tab. 3.

Spośród krajów, w których konsumpcja zależy od dochodu permanentnego, w dwóch dochód sprzed dwóch lat uznawany jest za dochód stały (Luksemburg i Portugalia). W trzech badanych krajach (Belgia, Estonia i Polska) dochód permanentny jest średnią ważoną z dochodu bieżącego, poprzedniego oraz sprzed dwóch lat. W trzech spośród analizowanych krajów (Irlandia, Hiszpania oraz Słowenia) dochód permanentny jest średnią ważoną z dochodu bieżącego i poprzedniego okresu, a w pozostałych krajach (Czechy, Grecja, Francja, Włochy, Łotwa, Litwa, Austria, Słowacja, Finlandia, Szwecja i Wielka Brytania) poziom konsumpcji jest determinowany przez dochód stały określony jako średnia ważona dochodu bieżącego i sprzed dwóch lat.

4. Podsumowanie

Celem opracowania było zbadanie, czy poziom konsumpcji realizowany w krajach Unii Europejskiej determinowany jest przez dochód bieżący czy permanentny. Badanie przeprowadzono w oparciu o roczne dane makroekonomiczne Eurostatu dla 26 spośród 27 krajów Unii Europejskiej (ze względu na brak danych badania nie przeprowadzono dla Malty) obejmujące podstawowym zakresem czasowym lata 1995-2009. Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że w siedmiu badanych krajów konsumpcja determinowana jest przez bieżący dochód rozporządzalny (Bułgaria, Dania, Niemcy, Cypr, Węgry, Holandia, Rumunia), a w pozostałych przez dochód permanentny, co potwierdza postawioną hipotezę badawczą, mówiącą, że badane kraje różnią się pod względem tego, czy realizowany w nich poziom konsumpcji zależy od dochodu bieżącego czy permanentnego.

Przeprowadzone badanie pozwoliło określić postać funkcji dochodu permanentnego w tych krajach, gdzie dochód ten determinuje poziom realizowanej konsumpcji. W dwóch krajach (Luksemburg i Portugalia) konsumpcję determinuje dochód sprzed dwóch lat, w trzech krajach (Belgia, Estonia i Polska) konsumpcja zależy od dochodu bieżącego, poprzedniego oraz sprzed dwóch lat, również w trzech krajach (Irlandia, Hiszpania oraz Słowenia) na bieżącą konsumpcję wpływa dochód bieżący i z poprzedniego okresu, a w pozostałych jedenastu krajach (Czechy, Grecja, Francja, Włochy, Łotwa, Litwa, Austria, Słowacja, Finlandia, Szwecja i Wielka Brytania) poziom konsumpcji jest determinowany dochód bieżący i sprzed dwóch lat.

Literatura

- Bywalec Cz., *Konsumpcja w teorii i praktyce gospodarowania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Doszyń M., *Analiza skłonności do konsumpcji dla poszczególnych rodzajów gospodarstw domowych w Polsce w latach 1993–2002*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 394, Prace Katedry Ekonometrii i Statystyki nr 15, Szczecin 2004.
- Hall R.E., Taylor J.B., *Makroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- Keynes J.M., *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
- Modigliani F., *Life Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations*, "American Economic Review" 1986, vol. 76, no. 3.
- Snowdown B., Vane H.R., *Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham (UK), Northampton (USA) 2005.
- Szczepański J., *Konsumpcja a rozwój człowieka. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*, PWE, Warszawa 1981.

IMPACT OF CURRENT AND PERMANENT INCOME ON THE CONSUMPTION LEVEL IN THE EUROPEAN UNION STATES

Summary: The aim of the article is to examine if the consumption level in the European Union states is determined by permanent or current income. The dependence between current consumption and current and previous income was studied on the basis of macroeconomic annual data from 27 countries of the European Union in the period of 1995-2009. The analysis shows that consumption is determined by current disposable income in seven of the analysed countries, while permanent income impacts the consumption level in 19 of the analysed countries. Permanent income functions were also evaluated on the basis of consumption function estimations.